

ABDUSSELÂM EL-UCEYLÎ VE EL-İNZİLÂK ADLI ÖYKÜSÜ

*İlknur EMEKLİ**

Öz: Arap dünyasında edebî faaliyetlerin yoğun olarak görüldüğü ülkelerden biri de Suriye'dir. Mısır ve Lübnan'da kısa öykünün ortaya çıkışı Suriye ile benzerlik göstermektedir. Diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi Suriye'de de kısa öykü ilk olarak tercüme faaliyetleriyle başlamıştır. Ancak, yabancı dil bilenlerin başka ülkelere göç etmesi nedeniyle Suriye'de tercüme faaliyetleri beklenen veya olması gereken düzeyde gerçekleşmemiştir. Bu durum hikâyenin Suriye'deki gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu çalışmamızda Suriye'de modern hikâyenin doğuşu, gelişimi ve öne çıkan isimleri hakkında genel bir bilgi verdikten sonra, hikâye türünün bu coğrafyada gelişimine katkı sağlayan en önemli isimlerinden birini, Abdusselâm el-Uceylî'yi ele alıp, yazarın Mechûle ala't-tarîk (Yoldaki Bilinmeyen Kadın) isimli hikâye seçkinde yer alan *el-İnzilâk* (Kayma) öyküsünü teknik açıdan incelemeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Suriye, Öykü, Abdusselâm el-Uceylî, Mechûle ala't-tarîk, el-İnzilâk.

Abdussalam Al-Ojaili and His Story Al-Inzilak (Downfall)

Abstract: Syria is one of the countries where literary activities are intensely seen in the Arab world. The emergence of a short narration in Egypt and Lebanon resembles Syria. As in the other Arab countries, the short story in Syria first appeared with translation activities. However, due to the migration of foreign language speakers to other countries, translation activities in Syria have not been at the previously expected or regular level. This situation has affected the story's development in Syria negatively. In this study after giving general information about the rise, development and prominent names of the modern story in Syria, upon handling Abdussalam al-Ojaili who is one of the most important names contributing to the development of the narrative in this geographical area, we will try to analyze author's Al-Inzilak which is a story in the author's story collection called Mechûle ala't-Tarîk (Nameless on the Road).

Keywords: Syria, Story, Abdussalam Al-Ojaili, Mechûle ala't-Tarîk, Al-Inzilak.

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, ERZURUM.

Kabul Tarihi: 29.11.2017
Yayın Tarihi: 26.12.2017

Giriş

XIX. yüzyıldan itibaren Suriye ve Lübnan'da, Arap Dili ve Edebiyatı'na duyulan ilgi artmış ve bu ülkelerde dünya edebiyatından çeviri hareketleri yoğun olarak başlamıştır. Bunun başlıca ve belki de en önemli nedeni, baş gösteren yabancı işgalleri ile başlayan kültür hareketleridir. (el-Hatîb, 1991: 96) Bu kültür hareketlerine, özellikle Fransız edebiyatının etkisi çok olmuştur. Lübnan'da olduğu gibi Suriye'de de, Fransız manda yönetimi sırasında yazarlar ve yayıncılar için en çok Fransa veya Batı ülkelerinden birinde okumuş bir aydın seçkinler grubu söz konusudur. Fakat Fransızlaştırma etkileri Suriye'de pek derine gitmemiştir. Bu durum Lübnan'dan farklı olarak burada, ne politik alanda ne de yazarlık alanında milli hareketlere bir engel oluşturmamıştır. (Kadûr, 1989: 65)

Suriye'de başlayan modern edebî türlerin diğer Arap ülkeleriyle kıyaslandığında; burada daha geç bir dönemde olgunlaşmaya başladığını söylemek mümkündür. Suriye'de modern hikâyenin doğuşu on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar gitmektedir. Fransız işgalinden sonra yeni eğitim kurumları açılmış, Lübnanlıların teşviki ve önderliği sonucu matbaaların kurulması ile gazeteler yayımlanmaya başlamıştır. Diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi Suriye'de de kısa öykü tercüme hareketleri ile başlamıştır. Ancak, yabancı dil bilenlerin göç etmesi nedeniyle tercüme faaliyetleri beklenen veya olması gereken düzeyde gerçekleşmemiştir. Bu durum, batılı anlamda hikâyenin Suriye'ye girişini geciktirmiştir.” (Fettahoğlu, 2016: 64)

Genel anlamda Suriye'de kısa öykücülüğün 1930'lu yılların başlarında başladığı söylenebilir. 1948'i takip eden ilk on yıl, Suriye öykü tarihi bakımından incelemeye değer bir dönemdir. Zira hikâye alanındaki çalışmalar bu dönemde meyve vermeye başlamıştır. Bu dönemin hâkim konularının, vatan sevgisi, bağımsızlık, Filistin sorunu, kadın hakları, geri kalmışlık ve töre baskısı olduğu görülmektedir. Daha sonraki yıllarda bu konulara, Arap dünyasında yaşanan gelişmelerin ortaya koyduğu millet olarak var olma sorunu, gelecek kaygısı ve ümitlerin yok olması gibi toplumsal konular eklenmiştir. Altmışlı yıllarda ülkede yaşanan siyasî istikrarsızlık, Arap birliğini sağlama çalışmalarının akamete uğraması ve Filistin sorunu, Suriye halkında hayal kırıklığı, endişe ve ümitsizliğin artmasına sebep olmuştur. (Fettahoğlu, 2016: 64)

Aslında Suriye'de hikâye, 1937-1949, 1950-1958, 1959-1967 ve 1967'den günümüze kadar ki süre olmak üzere dört dönem içerisinde gelişmiştir. Suriye'de Batı'dan hikâyeler çeviren ilk yazar Circî Cebrâ'il Büleyt el-Halebî'dir. Onun ilk hikâye çevirisi, 1871 yılında Racul zû İmra'ateyn başlığı altında yayımlanmıştır. Aynı zamanda Muhammed Kürd Ali (1876-1952), Yusuf Elyân Sarkis (1856-1929) ve Halîl Mihâ'il Bedevî'nin çevirileri de Suriye hikâyeciliğinin tarih sahnesinde yerini almıştır. 1930'larda Suriye'de

hâkim olan hikâyecilik türüne bakıldığında ilk etapta vatan konusunun ağırlıkta olduğunu görürüz. 1940'ların başında milliyetçilik ve vatan sevgisi hikâyede baskın gelmeye başlamıştır. Ali Halkî (1911-1984)'nin, 1930'larda Nehm adlı eseriyle gelecek nesillerin yolunu açan Şekîb el-Câbirî (1912...)'nin, Muhammed en-Neccâr (1900-1961)'ın sonra Edîb en-Nahvî (1926...)'nin ve Lübnan'da doğan Halîl el-Hindâvî (1906-1976)'nin eserlerinde, yabancı güçlere karşı milliyetçi duyguların hareketlenmesi için manevi davetler çok popüler bir hale gelmiştir. (Yazıcı, 2011: 121)

Suriye'de modern hikâyenin gelişimine katkıda bulunan isimler arasında, el-Bedâ'î (1936), el-Hubbu'l-Evvel (1950) ve Dem'atu Salâhiddîn (1958) gibi hikâye koleksiyonlarında bağımsızlık, Fransız işgaline karşı direniş ve Arapların birliği gibi konuları işleyen Halîl Hindâvî (1906-1976), sosyal konuları ve günlük hayatı ele alan hikâyeleriyle Mîşel 'Aflak, Ma'a'n Nâs (1952) ve Ahbâr mine'l-Beled (1955) adlı hikâye koleksiyonlarında sosyal eşitlik ve Filistin sorununu işleyen Hasîb el-Keyyâlî (1921-1993) gibi isimler vardır. (Kula, 2011: 30)

Abdusselâm el-Uceylî, Sa'id Havrâniyye, Hannâ Mîne, Ulfet İdlîbî, Murâd es-Sibâ'î, Ğâde es- Semmân ve Zekeriyâ Tâmir gibi birçok edebiyatçı bu dönemde hikâye ile yazın hayatına girmiştir. (Fettahoğlu, 2016: 64)

Çok erken yaşlarda yazmaya başlayan Ğâde es-Semmân Suriye'nin en ünlü yazarlarından biridir. En önemli hikâye kitapları şunlardır: Rahîlu'l-merâfi'i'l-kadîme (1960), Lâ bahr fî Beyrut (1963), Leylu'l-gurebâ (1966) ve el-Bahr yuhâkimu semeke (1986). Ğâde es-Semmân kadın yazarlar arasında önemli bir yere sahiptir. O, Filistin sorunlarıyla ilgilenir ve aynı zamanda Arap halkını da ihmal etmemektedir. Ğâde es-Semmân'ın kahramanlarının çoğu kadınlardır. Sadece "Cerîmetu şeref" hikâyesindeki kahraman bir erkektir. Kahramanlarının psikolojik sorunlardan ve kaygılardan acı çektiği Ğâde es-Semmân, eğitim görmüş kadınların sorunlarına ve onların erkeklerle olan ilişkilerine vurgu yapmaktadır. (Yazıcı, 2011: 132)

Diğer taraftan Suriye'de kabul etmemiz gereken gerçekten önemli yazarlar bulunmaktadır. Bunlar arasında Hirmân, Zevâyâ ve el Hubb ba'de'l-hamsîn gibi eserleriyle Selmâ el-Kuzberî; Vidâ'en yâ Dimaşk, Kısas Şâmiyye, 'Asiyyu'd-dem' eserleriyle Ulfet İdlîbî; Nidâ'u Nûh, hümanizm hakkındaki er-Ra'd, Sahîlu'l-cevâdi'l-ebyad, Dimaşku'l-harâ'ik ve Senadhak gibi hikâyeler yazan ve döneminin en önemli hikâye yazarlarından olan Zekeriyâ Tâmir; felsefik ve Marksist düşünceleriyle ün yapan George Sâlim; kadın haklarını savunan Kûlît Hûrî ve Kamer Keylânî gibi isimleri saymak mümkündür. (Yazıcı, 2011: 133-134)

Yukarıda adı geçen Ulfet İdlîbî, Suriye'nin en önemli hikâye yazarlarından biridir. İçerisinde on yedi hikâye bulunan Vidâ'en yâ Dimaşk, güçlülerin işgallerine karşı Arap halkının göstermiş olduğu direnişe ve toplumsal adalete

vurgu yapar. Diğer taraftan bu çalışma çocuklara geçmişlerini unutmamaları için hatırlatmalar niteliğinde mesajlar içerir. Yazar bu eserinde çocuklarla geçmiş arasında bir köprü kurmak ister ve gelenekleriyle, kahramanlıklarıyla ve tüm felaketleriyle geçmişi onlara tanıtmayı amaçlar. Ayrıca bu eser toplumun geleneklerinden kaynaklanan zor şartlar altında yaşamak zorunda kalan kadınların sorunları üzerinde de yoğunlaşır. Bu realist hikâyeler genellikle geçmişle alakalıdır. (el-Kiyâlî, 1968: 78)

Ayrıca bu yazarlar arasında Hannâ Mîne, er-Raculu'l-lezî yedubbu ilâ firâşihî adlı eseriyle Suriye hikâyeciliğinin zirvede yer alan ismi kabul edilir. Ancak yine de bazı eleştirmenlere göre bu hikâyeye modern hikâyenin hiçbir özelliğine sahip değildir. Çünkü bu eleştirmenlere göre hikâyenin konusu çok basittir. Fakir bir işçi fitik hastalığına yakalanır. Yeterli parası olmadığı için patronuna başvurur. Fakat patronu onun bu talebini dikkate almamak için çeşitli hilelere başvurur. (Yazıcı, 2011: 137)

Buradan anlaşılmaktadır ki; özellikle 1977 yılı diğer yıllarla kıyaslandığında hikâyeye derlemeleri açısından daha verimli bir yıl olmuştur. Bu yıl içerisinde otuz derleme yayımlanmıştır. (Dekkâk, 1965: 74, el-Eğânî, 1973: 29)

Abdusselâm el-Uceylî, 1918 Suriye Rakka doğumlu, doktor, romancı ve siyasetçi. Rakka, Halep ve Şam'da aldığı eğitimlerini Şam Üniversitesini bitirerek taçlandırmış olan yazar, 1945 yılında başladığı doktorluğa fazla devam etmemiştir. 1947 yılında Rakka milletvekili seçilen, Kültür, Dışişleri ve Enformasyon Bakanlıklarında pek çok pozisyonlarda görev almış bir siyasetçidir. 1947-1962 yılları arasında resmi görevlerde bulunan Uceylî ilk öyküsünü 1948 yılında “ Bintu's-sâhira” ismiyle çıkarmıştır. Öykü, roman, şiir ve pek çok makaleler kaleme alan yazarın 1948-2005 arasında yayınladığı toplam 41 kitabı bulunmaktadır. 2004 yılında Kuveyt'te yayınlanan bir dergi, yazarın eserleri ve hayatı hakkında derginin 248. sayısında 16 araştırma yayınlamıştır. 5 Nisan 2006 senesinde 88 yaşında vefat eden yazar hakkında 7 Nisan 2006'da New York Times'da bir makale yayımlanmıştır.

Modern Suriye hikâyesinin gelişme seyrinde, Abdusselâm el-Uceylî (1918-2006)'nin katkısı önemli yer tutmaktadır. Bu katkı, sadece yazdığı hikâyelerin sayısının fazlalığından değil, bir hikâyeye kitabından diğerine geçişte süreklilik arz eden kendi tecrübesi ve gelişim çizgisinden dolayıdır. Bu gelişim, hikâyeyi ele alış biçiminde, kullandığı teknikte ve bakış açısında görülmektedir. el-Uceylî, bir yandan tekniğini geliştirirken diğer taraftan ele aldığı konuları, çalkantılı bir dönem geçirmekte olan bağımsızlık sonrası Suriye'sinin şartları ölçüsünde çeşitlendirmeye ve geliştirmeye çalışmıştır.” (Kula, 2011: 31; Faysal, 1992: 47)

Hikâye yazarlığı yanında mizah, köşe ve roman yazarlığıyla da ün kazanan Uceylî, Suriye ve Arap dünyasının en ünlü çağdaş edebiyatçıları arasında yer

almaktadır. Yapıtlarının çoğunda gerçekçilik ekolünün etkisi bariz olarak görülmektedir. (Ramazan, 1998: 97) Edebiyat örgütlenmeleri içerisinde etkin bir rol üstlenmiştir. Bu örgütlemelerin yazara göre belki de en önemlisi Mizahçılar Topluluğu'dur. Hayatını edebiyata adayın yazarın en önemli eseri Bâsime beyne'd-dumû' (1958) adlı ilk roman çalışmasıdır. el-hubb ve'n-nefs (1959), Bintu's-sâhira (1948), Hezîmetu Fârisi'l-kantara (1971), Hikâyetu mecânîn (1972) ve Mechûle alâ't-tarîk (1997) diğer önemli eserleridir. Eserleri pek çok dile çevrilmiştir.

Abdusselâm el-Uceylî "Bâsime beyne'd-dumû' " (Dâru's-Şark el-Arab/Beyrut) adlı eserini 1959 yılında yayınlamıştır ki, bu yıllar Suriye edebiyatının yeni yeşermeye başladığı, ilk meyvelerini verdiği döneme rastlamaktadır. Bâsime beyne'd-dumû' romanı yazarın ilk roman çalışmasıdır. Yazar bu eserini bir dergide dizi halinde yayınlanması için yedi ay gibi kısa bir süre içerisinde kaleme almıştır. İlk roman denemesi olması ve kısa süre içinde yazmak zorunda kalması sebebiyle bu eserin kendisini tam olarak memnun etmediğini şu sözleriyle açıklamıştır: "Bâsime beyne'd-dumû' romanını yazmadan önce hikâyeler yazıyordum, bunlar çok vakit almıyordu. Riyâz Talha (ö.1980) el-İctihâd adlı dergide dizi halinde yayınlamak için benden duygusal içerikli bir roman yazmamı istedi. Beyrut'tan dönerken arabam yuvarlandı, neredeyse ölüyordum. Bu olay romanın konusu oldu." Diğer bir ifadeyle yazar bu romanının yazımında kendi hayat hikâyesinden oldukça çok yararlandığının işaretlerini bu sözleriyle açıklamıştır. (Hazer, 2004: 312)

Abdusselâm el-Uceylî (1925-2008)'nin *Sâatu'l-mulâzim* (Beyrut 1951), *Hikâyât mine'r-rahâlât* (Kahire 1954), *Kanâdil İşbiliyye* (Beyrut 1956), *el-Hâin* (Beyrut 1960), *Vasfu'l-azrâi's-sevdâ'* (Beyrut 1960), *el-Hayl ve'n-nisâ'* (Beyrut 1965) adlı eserleri, hiç şüphesiz Suriye öykücülüğünü önemli ve oldukça başarılı bir noktaya taşımıştır. İfade ve tasvir kabiliyeti oldukça güçlü olan el-Uceylî, özellikle son eserinde, ait olduğu çevreyi ve ziyaret etmiş olduğu Batılı başkentleri anlatırken, öykü alanında tasvir ustası olduğunu göstermiştir. Onun *el-Hâin* adlı öykü koleksiyonu içerisinde yer alan "en-Nehru sultân" adlı öyküsü günümüzde de sıkça yaşanan bir doğa felaketi ile ilgilidir. Zaman zaman doğada meydana gelen felaketler karşısında insanın acizliği ya da tedbirsizliği yüzünden başına pek çok felaket gelebilir. Öykü, Fırat nehri kıyısında bulunan bir köyde geçmektedir. Fırat nehri zaman zaman taşmakta, bazı insanları, evleri ve arazileri yok etmektedir. Fırat nehri etrafındaki ekinleri sularken adil bir sultan, ancak nehir taşıp etrafını yıkarken zalim bir sultana dönüşmektedir: (Yazıcı, 2011: 124)

"Fırat, sultandır. Zâlim ve gaddar bir sultan. Mebrûk bunu çok iyi biliyor..."

Yine bir felaket anında hikâyenin kahramanı "Mebrûk" arkasına dönüp bakar ve tek oğlunun sel sularına kapıldığını fark eder. 81 yaşında olan

Mebrûk, oğlunu kaybettikten sonra tek başına bir yaşam sürer. Mebrûk'un hanımı daha önce ölmüştür. Beş kızının hepsi evli olup uzak köylerde yaşamaktadırlar. Hayatının sonlarına doğru, baraj yapımında görevli mühendislerin yanında çalışmaya başlar. Bu barajın yapılmasıyla Fırat'tan intikam alacağını düşünmektedir. Ancak baraj bitmeden üç ay önce hayata veda eder. Mebrûk'un düşü gerçekleşmiştir. Günümüzde de sıkça yaşadığımız bu sorun, insanoğlu ve doğa var olduğu sürece tekrarlanacaktır. Burada önemli olan tabiatın insanı yok eden değil, insanı yaşatan, insana hizmet veren bir duruma nasıl getirilebileceğinin çarelerini aramaktır. Öyküden de anlaşılacağı üzere Fırat Nehri, adil bir sultan; gerekli tedbirler alınmazsa, bir anda zalim ve gaddar bir sultana dönüşebilmektedir. Uceylî kaleme aldığı bu son derece önemli temaları ele alan eseriyle, yaşanan bazı felaketlerin ancak insanoğlunun alacağı tedbirler sayesinde bir kez daha yaşanmayacağını mesajını vermektedir. Geçmiş ile bugünün keder ve üzüntü içerisinde değil; sevinç içerisinde yaşanması gerektiğinin de buna bağlı olduğunu açıkça dile getirmektedir.

Asıl mesleği doktorluk olan el-Uceylî, sahip olduğu geniş edebî ve kültürel birikimiyle hikâyelerinde ele aldığı konuları gerçekçi bir tarzda işlemiştir. O, hikâyelerinde ele aldığı konuları işlerken, sadece olayları ve gününbirlik kaygıları aktarmakla yetinmeyip bir fikri ifade etme çabası ve kaygısı içerisinde olmuştur. el-Uceylî, bu kaygısı ve yenilik arayışı ile hikâyede yerleşik anlayışı aşma çabasıdır. Bu çabasıyla o, türün anlamı ve rolü ile ilgili olarak gerek yazarların gerekse okuyucuların zihninde yeni ufukların doğmasına katkıda bulunmuştur. Özellikle hikâyelerinde bilim ve hurafe ile hayal ve gerçek ikilemi önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, Bintu's-Sâhira adlı hikâyesinde vaka, hayal ile gerçek, bilim ile hurafe arasındaki ikilem üzerine kurulmuştur. Aslında yazarın buradaki asıl amacını, bu bakış açısıyla göstermektedir. Hakikatin iki yönü vardır. Bir yönü bilgi ve tecrübeyle keşfedilirken; diğer yönüne ancak sanat yoluyla ulaşılabilir. İşte el-Uceylî, hikâyelerinde hakikatin bu yönünü arama gayreti ve sorgulama çabası içerisinde dir. (Kula, 2011: 32)

Abdusselâm el-Uceylî'nin hikâyelerinde, yazarın aynı zamanda bir doktor olmasından ötürü tıp vakaları da önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuyu işleyen Bintu's-Sâhira adlı öykü seçkinde yer alan Hummâ adlı hikâyesinde, humma hastalığına yakalanan bir çocuğun, hastalığının ateşinin derecesine göre bilinçaltı ortaya çıkarılmaktadır. Arap insanının yaşanan acılar, yenilgiler ve felaketler sonucu, millet olarak amaçsız ve bilinçsiz şekilde geleceğini göremediği ve hedefini kestiremediği dönemin hikâyesidir aslında Hummâ. (Kula, 2011: 35)

İfade ve betimleme kapasitesi çok güçlü olan el-Uceylî geldiği çevreyi ve ziyaret ettiği Batı şehirleri hakkında yazdıklarında, betimleme ustası olduğunu ispatlamıştır. Bintu's-Sâhira eseri, Suriye hikâyecilik tarihinde hem tarihsel hem

de sanatsal açıdan önemli bir dönüm noktası olmuştur. Arap öykücülüğüne benzersiz bir tarz getirmiş ve yeni ufuklar açmıştır. Öyle ki çok geçmeden Irak ve Mısır gibi diğer Arap ülkelerinde el-Uceylî'nin yazıdaki yöntem, metot ve üslubundan etkilenen çok sayıda edip ortaya çıkmıştır.

“El- İnzilâk”¹ Adlı Öykünün İncelenmesi

Yazarın “el-İnzilâk” (Kayma) adlı bu öyküsü, 1997 yılında Riyad El-Rayyes Books Ltd yayınevi tarafından Londra/ İngiltere ve Beyrut/Lübnan’da ilk baskısı yapılan, yedi kısa ve uzun öyküden oluşan, 271 sayfalık “Mechûle ala’t-tarîk” adlı öykü seçkisinin ikinci öyküsüdür. Öykü toplam 26 sayfadan oluşmaktadır.

Ele alacağımız bu öykü başlığının altında, öyküye dair bize kısa bir bilgi verilmektedir.

“el-İnzilâk”

Tarihsiz 11 mektuptan oluşan bir hikâye.

(Hikâye hayalidir. Hikâyenin bütün olayları Allah’ın hükmettiği beldelerden bir beldede geçtiği için tesadüfidir.)

K.....’dan S.....’ya, M..... Şehrinde.

Hikâye seçkinde ikinci öykü olarak kaleme aldığı “el-İnzilâk” adlı öyküde yazar öykünün başında bunun kendi tabiriyle hayali bir hikâye olduğunu, Allah’ın hükmettiği beldelerden birinde geçen tesadüfi olaylardan teşekkül ettiğini belirtmektedir. Yine bu kısımda parantez içinde K.. yazdığı mektupların M... şehrinde olduğuna değinmektedir. K... isimli bir erkek kahramanımız, aynı zamanda kahraman-anlatıcıdır, çok uzakta bulunan bilgeliğine ve arkadaşlığına güvendiği S... isimli arkadaşına yaşadıklarıyla ilgili ve arkadaşı S..’nin mektuplarına cevap niteliğinde yazdığı mektuplara verdiği cevaplardan oluşan bir öyküdür.

Bu kısa açıklamadan anlatıcı-kahramanın bu öyküyü mektup tekniği kullanarak, toplamda 11 mektupla öyküyü sonlandırdığını görmekteyiz. Bu mektuplardan 11. Mektupla ilgili olarak herhangi bir bilgi verilmemiş ve bu durum üç sıra halinde konulan noktalarla geçiştirilmiştir. Ayrıca bu mektuplar arasında belki de en hacimli mektup 8. Mektup olarak karşımıza çıkmaktadır. el-Uceylî öykünün bütününde anlatıcı-kahraman bakış açısını kullanırken bazı kahramanların adlarını vermiş olmasına rağmen; öykünün tamamında birbirleriyle yazışan iki kahramanın adlarını vermekten kaçınmıştır. Kısa

¹ el-Uceylî, Abdusselâm, Beyrut 1997, (1. Baskı), 271 s. (Çalışmamızda eserin bu baskısı esas alınmıştır ve çalışmamızda romana yapılan göndermeler metinde parantez içi sayfa numaralarıyla gösterilecektir.)

açıklamadan kahramanların, isimlerinin baş harflerinin K... ve S.... olan iki erkek karakter olduklarını anlamaktayız. Hikâyenin hayali olduğunu belirten yazar, aslında bize bütün karakterlerin de hayali kurgulanmış olduğunu düşündürmektedir.

Yazarın bu öyküsünde zaman ve mekân kavramının çok net olmadığını, gerçek ile hayalin iç içe geçtiğini, mektup dili olduğu için dilin sade ve akıcı olduğunu görmekteyiz. Öykünün dili fasih olup, kullandığı kelimeleri net ve anlaşılır yapan yazarın sade bir dil kullanmasıdır. Şiirsel bir dil kullanan yazar, bu üslubuyla kendisine has yeni bir öykü dili oluşturmuştur.

Olay Örgüsü

Birinci mektupta “ Niçin bizi bırakıp gittin ” (s. 67) diyerek seslendiği muhatabı, arkadaşı S...’ye, “Ey sınırları yıpranmış olan!” (s. 67) şeklinde seslenerek arkadaşının bulunduğu yerden dönmesini, onun gibi örnek kişilere ihtiyaç olduğunu dile getirmektedir. Yine birinci mektubunda kendileri için “Biz büyük mantık üstatları” (s. 68) diye seslenmekte ve sorumluluklarının, olumsuzluklara karşı çıkıp onları dağıtarak olumluya çevirmek olduğunu zikretmektedir. Kahraman “Dön bize, gel!” (s. 68) diyerek birinci mektubu sonlandırır.

İkinci mektupta anlatıcı-yazar, arkadaşının burada zikredilmeyen ama mektubunda sorgulamalarda bulunduğunu, çokça sorularının ve şüphelerinin olduğuna değinilirken gençlerin görüşlerine karşı çıkmasına ve onların bu konudaki aceleciliklerine değinmektedir. K..., sahibi oldukları gazetelerin yayımladıkları bir nüshanın, yazım tarihinden 15 gün önce sonuçlandırılan bir toplantının nüshası olduğunu ve bunun uzaktaki arkadaşına da ulaştığına dair ifadelerinin ardından toplumdaki iki önemsiz karakteri ifade eden “falan ile filanca” ya yönelik değerlendirmelerde bulunup kendisinin bunlara saygı duymadığına, ancak arkadaşı S...’nin saygı duyduğuna işaret etmektedir. Mektupta bu iki karakterin aydınlatılması gerektiği, ahlaki yozlaşmalarının olduğu, manevra yapmaya çalıştıkları, fesat ve kaosu mırıldandıkları gibi niteliklerine değinip kendilerinin sabredip şefkat beslemeleri gerektiğini vurgulamaktadır. “İşte bunlara karşı uyanık iki kişi olalım diye niçin sen de gelmiyorsun?” diyerek arkadaşına çağrıda bulunmaktadır. Arkadaşının kendisine nasihatlerde bulunup sorgulamasından bahsederken bir toplantıda oturum başkanıyla aralarındaki yaklaşım farklılıklarını S...’nin sorguladığını anlıyoruz. Burada oturum başkanı Sümeyye adında her ikisinin de bildiği (Daha sonra bu bayanı üniversiteden tanıdığına değinecektir) bir bayan arkadaşları olduğunu söylemektedir. Güzelliğinin cazibesıyla toplantıya katılanların çirkinliklerini dengelediğini düşünen K... arkadaşı S...’ye neden Sümeyye’nin toplantıya katılmasını eleştirdiğini sorar. Sümeyye’nin kimseyi etkilemeyeceğini, onun ilişkisinin kendisiyle olacağını dile getiren K...,

toplantıya katılanların Sümeyye'yi ofisine müdüre olarak atmasını önermeleri üzerine bu teklifi kabul eder. Sümeyye'nin de kendisine güvenip inandığını düşünür. Hem kendine hem de arzularına set çekebileceğine güvenen K... evli ve çocukları olan biridir. Eşinin adı Su'âd'dır. Su'âd'ın kişiliğinin onu kızlara yaklaşma arzularından koruyan en etkili tılsım olduğunu söylerken gençler gibi arzularına boyun eğmeyeceğini ifade eder. Bu durumu da iş ahlakına benzetir. İkinci mektubunu arkadaşına “Benden çokça mektup bekle, gönüllü sürgününden vazgeçinceye, ilerde yükleri paylaşmak için gelinceye kadar sana yazmaya devam edeceğim!” (s. 69) diyerek sonlandırır.

Üçüncü mektup yine K... tarafından yazılan ve S...'nin yazdığı mektuba atıflarda bulunarak suallerinin ve endişelerinin yersizliğini dile getirdiği cümlelerde arkadaşısı S... 'ye “Ey efendim” (s. 70) diyerek ve bir yerde Sümeyye'nin onun gibi yaşlı bir adama kötü zanda bulunmasının ve bunun onu korkutmasının nedenini sorgularken, S...'nin 3000 km uzakta ikamet eden yaşlı, bilgisine ve arkadaşlığına güvendiği biri olduğuna işaretlerde bulunmaktadır. Sümeyye ile olan ilişkisini ona izah ederken normal bir ilişki olduğuna değinip kendisinin de özgürce mücadelelere girişmekten zevk aldığını söyler. Yine bu mektupta arkadaşlıklarını bilen başka birinden bahseder. O Behîc adında bir erkek kahramandır. K... onu bu mektubunda S...'ye söylediği gibi “Kaprisli ve aşırı” (s. 71) diye niteler. Behîc için, bizim onu, onun da bizi iyi bildiğini biliyoruz diyerek onu tanıdıklarına işaret etmektedir. Behîc'in sertliğinden, onun kendisine eleştiriler getirdiğinden bahseder ve arkadaşısı S...ye Behîc'e bu söylediği eleştirileri telkin eden sen misin diye sorar. Behîc'in eleştirisi; K...'nin kendisine ve davasına zarar verdiği, bir nesil tarafından artık gerçek bir bilgiye sahip olmadığından gözlem ve yürütme işinde de bir yerinin olmadığını dile getiren iddialardır. Behîc kendisiyle ilgili bu sözlerini arkadaşısına anlatır, hatta Behîc'in imalı bir şekilde kendisini şu sözlerle tehdit ettiğini dile getirirken cevabını ve yorumlarını bekliyorum diyerek mektubu sonlandırır:

“Behîc, benden burada Behîc'in yüzüzlük yaptığını söyleyeyim, ayaklarımın altından toprağı çekmeden önce üzerinde durduğum yeryüzünden çekilmemi istedi. Bu benim için bir tehdit midir yoksa bir acıma mıdır?” (s. 71)

Dördüncü mektupta S...'ye hitabında arkadaşından beklentisinin yanlış olduğunu dile getirip mektubuna atıfta bulunarak, Behîc'e yönelik fiziksel tasvirlerini yapıp arkadaşısını Behîc'in şaşkına çevirdiğini ancak Sümeyye'nin onu şaşırtmadığına değinmekte ve S...'nin kendisine çaylak bir çocuk gibi uyarılar yapmasını eleştirmektedir. Fakat “Seninle şakalaşıyorum” (s. 72) diyerek onun gönlünü almaya çalışır. Sümeyye'nin kıskanç olduğu uyarısını yapan arkadaşısına anlatici-yazarımız K..., “Sen daha kıskançsın!” (s. 72) diyerek Sümeyye'ye olan ilgisini de gözler önüne seren fiziksel özelliklerine yönelik detaylı ve gözlemsel tasvirlerde bulunur. Hatta “Sana duygularımı

göstermekten kendimi alamıyorum.” (s. 73) diye söylenir. Sümeyye'nin zeki bir kadın olduğuna değinirken birden arkadaşı S...’nin kadın-erkek eşitliğine dair düşüncelerini yargılar ve ona “ ... Buna karşı çıktığın sürece sen ey dostum, köhnemiş gerici düşüncelere sahip biri olarak kalacaksın” (s. 73) der. Sonrasın da tekrar “ Yaptığım şaka seni güldürdü mü?” (s. 73) diye sorar, peşinden onun okuduğu şeye duyarlılığına ve yaptığı çıkarımlarının güzelliğine hayran olduğunu belirterek övgüde bulunur. Arkadaşının bir yerde imzasını taşıyan bir açıklamasının olduğuna dikkat çektiğinde, onu gıyabında Sümeyye'nin yazdığını belirtir. Yine Sümeyye'ye yönelik onun kabiliyetlerini över, arkadaşının Sümeyye'nin üslubuna karşı çıkmayacağını, metni inşa etmeye onun gücünün yettiğine ve üniversitede ikisinin de şahit olduğu üzere edebi yazılarda en yüksek puanları onun aldığını vurgular. Ayrıca kendisini meşgul eden yazma işlerinde vaktini kolaylaştırdığına değinir. Gıyabında yazılan ve imzasını taşıyan açıklama için kendisinin bunu üstlendiğini, bununla ilgili geriye sadece S...’nin serzenişlerinin kaldığını söyler. Saha çalışmasının kusurları olduğuna, teorik planlamada çizildiği gibi dosdoğru bir istikamette yürünemeyeceğinden, bir iş yapılırken kazanılanın yanında kaybedilenlerin de olduğuna, herkesin hak ettiği şeye uygun bir şeyle karşılaşacağına ve emin olduğu tek şeyin “kendi işini kendi yapıp uygulama” prensibi olduğuna değinmektedir. Mektubunu “Eleştirilerime kızma, rica ediyorum.” (s. 74) diyerek olayları tekrar etmemeye çalışacağını belirtip kendisinde şiddete karşı bir meylinin olmadığını ve şayet toplantıya katılma konusundaki dayatmalar ve iki günlük yokluğu olmasaydı; bu olayların hiçbirinin olmayacağını belirtmektedir. Kendisini mutlu edecek yeni haberlerini beklediğini diler bir şekilde mektubu sonlandırır.

Beşinci mektupta yazmayı geciktirdiğinden, önünde bir tanesine cevap veremediği üç mektubunun olduğundan, mektuplara cevap vermese bile onu takip edeceğinden bahseder. Kendisinin arkadaşına şakacı veya ağlayan şakacı olarak görüldüğünü söyler. “Bugünkü gibi, geçen hafta çarşamba günüydü.” (s. 75) diye başladığı bir paragrafta, eşi Su'âd'ın aniden işyerine gelerek baskın yapmasını, kendisini Sümeyye ile şüphelenilecek şekilde yakın bir şekilde görmesi üzerine sinir krizi geçirmesini, ağlayıp sızlamasını, sonra onu teskin edip yatıştırmaya çalışmasını, sonrasında da hanımının erkek çocuklarından küçüğü ile evi terk edip babasının evine gittiğini arkadaşına anlatır. Burada Sümeyye'yi de azarladığı için eşinin ona mutlaka inanacağından bahseder. Sümeyye ile ilgili olarak o gıyabında imzasını kullanarak yaptığı açıklamayı görüştüğünü, bu konunun burada kalmayıp resmi bir haber ajansına verilen bir açıklamada da aynı şeyler olduğunu söyler. Bundan dolayı suçsuz olduğunu, başka bir şehirde eğitim kapanış toplantısına başkanlık ettiğini ve orada haberi olmamasına rağmen tebrikler aldığından bahseder. Bazı isimler verilerek bu kişilerin hain olduklarına yönelik açıklama yayılır ve bu haber her yerde yankılanır. Sümeyye'nin onun imzasıyla yaptığı bu açıklamada sadece bir

ismin hain olduğunu düşünür. Bunları arkadaşıyla paylaşır, bu olayı duyduğunda hemen başkente geldiğini, bunun nasıl olduğunu Sümeyye'ye sorduğunda ise onun sırtarak bunu bizzat kendisinin yaptığını anlatır. Üstüne yürüyüp nerdeyse ona tokat atacakken, bir anda o güzelliğe kapıldığından ve bu yüzden de yumuşadığından bahseder. Hatta Sümeyye kendini savunur ve üstüne bir de teşekkür bekler. O yazının bir nüshasının çıkarılmasının zaruri olduğunu, bu yüzden de ona bir nüsha çıkardığını söyler. Neredeyse Sümeyye'yi ağlatacağından bahseder. İşte haberlerimdeki ağlayan şakacı budur diyerek, daha fazla Sümeyye hakkında konuşmak istemediğini, arkadaşının öncekiler gibi nasihatlerin detaylarına takılıp kalmamasını ve isimler söyleyip açıklamaya çalışmamasını ister. Mektubunun son ikisinin açık olduğunu, göndermeden önce her iki tarafını da yapıştırmasını isteyerek sonlandırır.

Altıncı mektupta, özetle Üstat Behîc'in mektubu önündeki dosyaya koyarak kendisiyle ilgili olarak onun kötü biri olduğunu zannetmemesini diler. Görevini iyi yapmaya çalıştığından ve iyiliğin kötülüğe galip gelmesi için gayretlerinden bahseden anlatıcı K..., arkadaşına verdiği haberde eşi Su'âd'ın evine ve çocuklarına döndüğüne, Sümeyye'yle ilgili konuda bir şey olmadığına, onun bu durumu yanlış anladığı yönünde onu ikna ettiğini haber verir. Sümeyye ile ilgili öfkesinin ise onu gözyaşlarına boğduğundan bahsederken, arkadaşının Sümeyye'yi sert ve küstah olarak nitelediğini belirtmektedir. Burada çok iddialı bir şekilde sonunda kendisine ders olacak olan şu sözleri dile getirir:

“Ben ne senin zannettiğin gibi kötü kaderli birisiyim ne de onların zannettiği gibi kaderin kırıp döktüğü biriyim.” (s. 78)

Yedinci mektupta yazılanların kendisinden kaynaklı olduğu hususundaki şüphelerine değinir ve içinde Behîc'e karşı bir nefret duygusunun olduğunu söyler. Arkadaşının uyarıları konusunda haklı çıktığını söyler. Kendisiyle uğraşanlar olduğunu dile getirir. Çok güzel benzetmelerle durumunu anlatmaya çalışır:

“Tıpkı bize davrandıkları şekilde onlara da davrandıklarını söylediğin o limonlar gibi olmayacağım. Limonları içindekilerin tamamını çıkartıncaya kadar sıkıyorlar, sonra ezik ve posası çıkmış bir halde çöplüğe atıyorlar. Şayet benim uyanımda olsaydın; onlara ait her şeyin, sahip olduğum hayallerimi nasıl değiştirdiğini görürdün... Yok oluncaya dek itaat ve korkuncaya kadar güvence.” (s. 80)

Burada mektuplarında yönelttiği sorulara ve bu sorulara verilen cevaplara dair bakış açısını, ünlü Arap şairi el-Mütenebbî'nin bir sözüne atıfta bulunarak şu sözle anlatmaktadır:

“Çokça soru özlem; çokça cevap ise avuntudur... O halde ben seni avutuyorum!” (s. 81)

Sümeyye ile olan ilişkisini anlatırken, Sümeyye’yi âşık olduğu kadın gibi gördüğünden, onun eziyet edilmekten hoşnut bir bayan olduğundan, kendisine eziyet eden kişiyi de tutkulu bir şekilde karşıladığı için bazen onun bir mazoşist olduğunu düşündüğünden ve ona karşı hissettiği duygularından bahseder. Sümeyye’yi fareye benzettiği için onun buna kesinlikle kızmadığını, aynı zamanda kimi zamanda onu bir ceylan veya dişi bir geyiğe benzettiğini söyleyerek mektubunu sonlandırır.

Sekizinci mektup bu öykünün en uzun mektubudur. Kendisini suçlayarak önünde hala cevap vermediği dört mektubun olduğunu dile getiren K... bu durum için özür ve af dilemeye hiçbir şekilde hakkının olmadığını söyler. Dört haftadır süren bütün olayların, aslında bir elektrik işçisiyle başladığını anlatır. Bitirmesi gereken dosyaları inceleyip raporlandırmak üzere ofisine gittiği gece, orada o işçiyle karşılaştığını ve onun bir şeyler paketlediğini gördüğünü anlatır arkadaşına. İşçi de klimaları tamir etmek için bizzat Sümeyye Hanım tarafından görevlendirildiğini söyler. Başlangıçta pek de dikkat çekmeyen bu olayla K... bunun kendisiyle uğraşanlar tarafından kurulan bir tuzak olduğunu henüz anlamamıştır. Öyle ki, bir iş toplantısında K...’nın şirketin bütün sorumluluğunu ve hisselerini asistanına verdiği, bunun da ona hem şöhret hem de büyük bir ev kazandırdığı yönündeki suçlamalar karşısında, her ne kadar bu hususta apaçık bir delil olmasa da büyük bir karmaşa çıkar. K... bütün bu suçlamaları kesin bir dille reddeder. Altı kişiye karşı tek olmasına rağmen, yine de söylediklerine ve görüşlerine sınımsız bağlı kalır. Buraya kadar olan kısımda anlaşıldığı üzere K... gazete ve radyo gibi bazı yayın kuruluşlarının başında bulunan oldukça zengin ve makam sahibi bir kişidir. K... toplantının bu aşamasında karşı tarafı ikna edip savundukları bu tezi biraz çürütmeye çalışınca; karşı tarafın da yavaş yavaş geri çekildiğini söyleyerek başlangıçtan sonraki ikinci bölümün sona erdiğini belirtir. S...’ye hitaben:

“Sen gazetede yayımlanan ilk nüshamızda benimle birlikte olmasından şüphelendiğin falanca ile filancayı hatırlarsın, bu son toplantımızda bu falan benden bir şey istedi. Filanca da onun isteğini kırmadı. Bizim bildiğimiz bir yerde ancak yarın akşam eline geçecek önemli bir dosyayı almadan son durumu kabul etmememi istedi.” (s. 82)

Falanca ile filancanın sözlerinde aba altından sopa gösterircesine şantaj kokusu hissedilmekte ve K...’nın her şeyinden vazgeçmesi istenmektedir. Bunları arkadaşına anlatan K... ertesi akşamı da üçüncü bölüm olarak niteler. Sümeyye ile kendisi dışında herkes ofisi boşalttığı bir sırada, vaat edilen o dosyayı beklemeye koyulurlar. K...tam ümidini kesmişken Sümeyye kapıyı tıklatıp izin alarak içeri girer. Elinde oldukça büyük bir zarf vardır. Bekledikleri şey işte budur. Üstat falan ise içeri girmek istemeyip zarfı Sümeyye’ye vererek hızlıca oradan ayrılır. Sümeyye K...’ya herhangi bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sorar ve odadan çıkar. K... ise kendisini koltuğun

üzerine bırakarak o önemli dosyayı okumaya koyulur. O büyük zarfta üç dört yaprağı geçmeyecek kadar kâğıt vardır. Ayrıca o zarfın içerisinde hacimce daha küçük olan ve kırmızı mumla mühürlenmiş başka bir zarf daha vardır. Bir tanesi dışında daktiloyle yazılmış o matbu yapraklar içinde, el yazısıyla ve büyük harflerle yazılı olan şu söz dikkatini çeker:

“Bir rica: Kesinlikle gerekçe, dayanak ve hükümler okunmadan küçük zarf açılmaz.” (s. 85)

Rica şeklinde yöneltilen bu emre gülümseyen K... küçük zarfı bir kenara itip matbu kâğıtları okumaya başlar. Okudukça sinirlenir ve gerilir. O falan ile filancaya karşı olan öfkesi giderek artar. Kendi isminin üzerinde şüphelilere, alınan hükümleri ilan eden özel mahkemenin başkanı şeklinde bir unvan görür. Sinirinden o yaprakları avuçları arasında top gibi bir kütle haline getirip karşı duvara fırlatır. Bu arada diğer mühürlü zarfı hatırlar ve onu açmaya çalışır. Kendisine bir selef bulmaya çalıştıklarından inandıklarına karşı muhalefet etmesini istiyorlardı. O zarfta öldürücü bir son vardır yazarın tabiriyle:

“O zarfın içinde ne vardı? Onun içinde bir son vardı, ey kardeşim S...Öldürücü son. Zarfın içinde 9x16 ölçüsünde renkli ve adeta konuşan, senin kardeşin K...’nın rezaletini konuşan üç fotoğraf vardı. Evet, o üç fotoğraf biriyle birlikte bana ait. Sana söyleyeceğim o isim ve ben, bedenimi başımdan ayırman için boynumu önüne uzatıyorum: O kişi... Sümeyye’dir!” (s. 86)

Son bölümünde K...arkadaşı S...’ye bu ilişkinin hem kendisine hem de Sümeyye’ye zararı dokunduğunu itiraf etmekteydi. Gözyaşı döktüğünü anlatan K... şüphesiz bu olayın arkasında, o gece ofisindeki elektrik işçisinin hazırladığı bir tezgâh olduğunu anlamıştı. “Sümeyye, Sümeyye beni böyle bir çöküşün içerisine nasıl sürükleyip götürdün?” (s. 86) şeklinde bir ifadeyle üzüntü içerisinde mektubunu sonlandırır.

Dokuzuncu mektupta bütün duyduklarına rağmen kendisiyle ilişkisini koparmayan ve onu takip eden arkadaşına şükranlarını ifade eder. Kendi durumu ve Hz. Âdem (as) ile Havva annemizin cennetten kovulmalarına değinerek bununla kendi durumu arasında bir benzerlik kurmaya çalışır. Arkadaşı, Sümeyye hakkında kendisine hiçbir soru sormamasına rağmen; yine de onun hakkında konuşmak ister. Vicdan azabıyla düşmüş olduğu derin çukurun mesuliyetini onun omuzlarına yüklemek istemez. Arkadaşına beni nasıl nitelersen nitele; senin kötü sözlerin şimdi içinde gizlendiğim çukurun derinliklerine kesinlikle ulaşamaz diye seslenir.

“Eğer tuzaklar bizi dibe doğru itmeyi bırakmazsa; tehdit tıpkı başımızın üzerine musallat olan keskin bir kılıç gibi onur kırıcı bir şekilde ortaya çıkar, bizim yukarıya çıkmamızı ve yüzeye tırmanmamızı engeller.” (s. 87)

Arkadaşına bu haberin ulaşması durumunda; onun kendisini lanetleyeceğini düşünür. Zaten düşebileceği en alçak seviyeye düştüğünü ve sürekli tehdit edilerek daha da alçalmamayı arzuladığını söyleyerek mektubunu sonlandırır.

Onuncu mektup aslında son mektuptur ve bir veda niteliğindedir. Yazar, öykünün on bir mektuptan oluştuğunu söylemiş olmasına rağmen; on birinci mektup boş bırakılmıştır. Kendisine tuzak kurup görevini, makamını ve sahip olduğu her şeyi bırakmasını isteyenler, sürekli daha fazlasını istemektedirler. Her çukura düştüğünde ve sana şantaj yapanların her isteğini yerine getirdiğinde; bilirsin ki bu yerine getirilen isteğin her zaman bir sonraki adımı olacaktır. Bu istekler seni battıkça daha da dibe batırır. Bütün bu duyguları onuncu mektupta belirten yazar, en sonunda bu duruma bir dur demek için onlara şu cümleleri söyleyip boynunu cellada uzatır. “Elveda! Ey kardeşim S... Elveda! Ey inanıp bağlı olduğum her şey! Elveda! Ey Sümeyye!” (s. 89) şeklinde seslenerek hem mektubunu hem de öyküyü sonlandırır.

Zaman ve Mekân

Zaman ve mekân olmadan aktarılan olayların gerçekçilik yönünü kaybetmesi durumunun beraberinde anlaşılmazlığı doğurması kaçınılmazdır.(Çetişli, 2004: 56) Vaka ve anlatma zamanı olarak öyküye baktığımızda yazar belirli bir zaman dilimi belirtmemektedir. Hayali bir hikâyede mektup tekniği şeklinde bir yapıya sahip öykünün bütününde birtakım zaman kavramlarına rastlarız. Yazarın geçmiş ve şimdiki zamanın kıyaslamaları ile kültürel farklılıkları ve genç-yaşlı karşılaştırmasını yaptığını görürüz. “...yazım tarihinden 15 gün önce..”, “...her iki günde veya üç günde..”, “..dört haftadan beri süren olaylar..”, “...bir gece ofisime döndüm...” ve “yarın akşam...” gibi öykü içinde belirsiz bir tarihi gösteren bu ifadeler öykünün olaylarının öncelik-sonralık sıralamasında bize ışık tutmaktadır. Bu tarihlerin belirsiz olması öyküyü gerçekçilikten bir hayli uzaklaştırmaktadır. Yazar da bu yüzden öyküye hayali bir öykü diyerek başlar ve bu açıdan bakıldığında öyküde zamanın yapısal bütünlüğe uygun olduğu söylenebilir.

Mekân açısından bakıldığında ise, mekân kavramı olarak yazar burada da herhangi bir betimlemeye başvurmamıştır. En belirgin mekân yazarın öykünün başında belirttiği “Allah’ın hükmettiği beldelerden birinde geçen olaylar diye ifade eder. Ayrıca K...’nın, yazdığı mektupları baş harfi M... olan bir şehirde yazdığını anlıyoruz. Hikâye içinde bir toplantı dönüşü başkente döndüğünden bahseden yazar hiçbir ayrıntıya yer vermemektedir. Gazete ve radyonun olduğu yerler, toplantı yapılan mekânlar ve K...’nın evleri hakkında da hiçbir ayrıntıya değinilmez. Sadece ofisle ilgili Başkan K...’nin odası ile müdüre Sümeyye’nin odalarının birbirine açılan kapılarının olduğuna, ziyaretçi girişleri ve oradaki

görevliye dair detaylar verilmektedir. Yazar yer yer çok güzel betimlemelerde bulunup gözlemlerini yansıtmaya çalışmaktadır.

Şahıs Kadrosu

Şahıs kadrosu açısından öncelikle ana karakteri belirtmek yerinde olacaktır. Ana kahramanımız mektupları yazan ve isminin baş harfi K... olan bir erkek karakterdir. Zengin bir şahıs kadrosuna sahip olmayan bu öyküde bazı şahısların isimleri açık bir şekilde verilirken, iki önemli kahramanımızın isminin sadece baş harfleri verilmiştir. Ayrıca “Falan ve Filanca” diye çoğu toplumda ismini zikretmek istemediğimiz zaman çoğunluğu temsil eden önemsiz karakterleri ifade etmede kullanılan bu kavramlar öyküde sıkça geçmekte ve başkahramanımıza tuzak kurup tehdit eden şahısları temsil etmektedir. Kahramanlarımız arasında K..., S....., arkadaşları Behiç, K... ve S....’nin her ikisinin de arkadaşı olup daha sonra K....’nın sevgilisi olan Sümeyye, K....’nın karısı Suad ve çocukları, falan ile filanca ve elektrikçi sayılabilir.

Yazarın öykülerindeki karakterlerden S..., sürekli sorgulamalar yapan, nasihatlerde bulunan korkuları olduğu için arkadaşlarından 3000 km uzakta kendisinin dönmesi istenilen bilge bir karakterdir. K... ise zaafı olan, evli olmasına rağmen gönlünü iş arkadaşına kaptırmış, öykünün başında bulunduğu iddiaların hepsini yaşayan, eleştirilmeyi çok sevmeyen biraz alıngan biridir. Behiç’in sert tutumuna dair ifadelerin yanında Sümeyye ile ilgili birçok fiziksel betimleme yapılmıştır. Yazar bu şekilde olay örgüsünü ve şahıs kadrosunu gözümüzde canlandırmaya çalışmıştır. Yazara göre Sümeyye cazibesi olan büyüleyici bir bayandır. Çalışkan ve işini iyi yapan bir müdüredir. K....’nin eşi Suad’a dair çok az bilgi verilmektedir.

Yazar ana karakteri olan K...’yı çok fazla açmamış ve olduğu gibi yalın bir şekilde okuyucularına aktarmıştır. Öykünün bütününde en önemli rolü üstlenen karakter K... olmuştur. Öyküdeki diğer karakterler hakkında fazla bir bilgiye ulaşılamamaktadır.

Anlatım Teknikleri Açısından İncelenmesi

Öykü esasında anlatan ve anlatılan olarak iki unsurdan oluşur. Anlatılanı da belirleyen anlatıcı ve anlatıcının bakış açısı eser tahlilleri yapılırken önem arz etmektedir. Modern öykü ve romanlarda zaman, mekân ve anlatıcı gibi pek çok unsurun kurmaca olması, anlatıcıya sayısız olanaklar sağlamıştır. Basit haliyle birinci tekil kişi “Ben”, üçüncü tekil kişi “O” ve ikinci çoğul kişi “Siz” ile anlatan anlatıcının belirlenmesidir. (Çetişli, 2004: 142)

Bu öykümüzde anlatıcı K....’dır. Esasında iki kişi arasındaki yazışmaları konu edinen öykü tek taraflı sadece K....’nın mektuplarına yer vermiştir. Orada

da diğer yazışma arkadaşı olan S...’nin soru ve cevaplarına atıflarda bulunarak işlenen bir olay örgümüz vardır. Kahraman-anlatıcı çoğunlukla birinci tekil kişi diliyle konuşmuştur. Ara ara hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs ile anlattığı bazı olaylar ve tasvirler örnek olarak gösterilebilir. Burada hâkim bir bakış açısının bulunduğunu söylemek de mümkündür.

Kahraman bakış açılı anlatım tekniğini kullanan kahraman-anlatıcı kendi dil ve üslubunu da yansıtmaktadır. Yazarın bu öyküsünde müzikten edebiyata geçmiş bir kavram ve anlatım tarzı olan Leitmotiv tekniğini kullandığını görüyoruz. Herhangi bir tavır, hareket veya sözün eserde çeşitli vesilelerle birçok kez tekrar edilmesidir. Leitmotiv tekniği, öyküdeki kahramanların telaffuz farklılıklarını, jest ve mimikleriyle kendilerine has yaratılış özelliklerini kullanarak esere simetrik ve estetik bir değer katmaktadır. Ayrıca sık sık tekrarlanan söz grupları, herhangi bir dize, yine konu ve kişilerle ilgili olarak tekrarlanan bazı kelimelerde Leitmotiv olarak kabul edilmektedir. (Çetişli, 2004:171) Öyküde mektuplara özel bazı hitapların tekrar edildiğini görmekteyiz. Ayrıca şahıs kiplerinin vurgulama amaçlı tekrarları da söz konusudur.

Anlatma/tahkiye, yazılı metinlerin olmadığı dönemlerde bile insanoğlunun konuşmak suretiyle kullanmış oldukları bir iletişim yöntemidir. Birçok edebi türün ortak paydası olan anlatma tekniği öykünün de temel taşıdır. Bu teknikte öyküde yoğun ve baskın olarak kullanılmıştır. Anlatıcı-yazar öyküsünü dili geçmiş zaman kipi kullanarak ve yer yer şimdiki zamana dair ifadelerle olaylara öncelik ve sonralık katan zarflar kullanarak çok az olan şahıs kadrosunu, net tanımlanmayan mekân ve zaman ekseninde gezdirerek öyküyü gözümüzde canlandırmaktadır. Öyküde betimlemelere yer verilmiş, özellikle şahısların fiziksel betimlemelerine değinilmiştir.

Yazar bu öyküsünde mektup tekniğini kullanmaktadır. Türk edebiyatında da mektup şeklinde yazılmış öyküler bulunmaktadır. Bunlar arasında Ömer Seyfettin’in “Yüksek Ökçeler”, Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun “Bir Ölünün Mektupları (Bir Serencam)”, Reşat Nuri Güntekin’in Bir Damla Gözyaşı (Sönmüş Yıldızlar) adlı eserleri sayılabilir. Eskinin en popüler iletişim aracı olan mektuplaşma, edebiyatta farklı mekânlarda birbirlerine içlerini döktükleri sevdalarını ve dertlerini haykırdıkları bir araç olarak kullanılmıştır. Mehmet Tekin mektuplu romanın 18. yy’den itibaren ilgi gördüğünü ve okurun romana ilgisini de artırdığını söylemektedir. Bu anlatıda yazar bir kenara çekilerek sözü mektubu yazan kahramana bırakır. Öykümüzde olduğu gibi mektubu yazan kişi yaşadığı çevreyi ve hayatı anlatır. Öyküdeki en önemli özellik, öykünün karşılıklı mektuplardan oluşmamasıdır. Sadece K... tarafından gönderilen ve ana karakterin karşı tarafın mektuplarına da atıfta bulunduğu bir öyküdür.

Öyküye Dair Dikkat ve Değerlendirmeler

Yazar bu öyküsünde kahramanlarının iş ve özel hayatlarında yaptıkları hataların bedelini ağır ödemelerini, açıklarını kullanan kişilerin hiçbir ahlaki değere önem vermeden tehdit ve şantaj ile insanların hayatlarını nasıl altüst ettiklerine değinmektedir. Özellikle belli makamları işgal eden insanların yaşamlarını göz önüne sermektedir. Yine insanın şantaja bir kez boyun eğdi mi; devamının kişiyi bitirip yok edinceye kadar karşı tarafın bunun peşini asla bırakmayacağına ve yazarın böyle bir çaresizlik karşısında hissettiklerini bize açık bir şekilde yansıtmaktadır. Hatta intihar gibi kötü sonuçlarla da karşılaşılabilen benzer vakaların olduğuna dair burada bir işaret olsa da; net olmayan bir şekilde öykünün son paragrafında “Onlara bunu söyledim ve boynumu cellada uzattım. Elveda! Ey kardeşim!.....” (s. 89) diyerek artık son noktaya ulaştığını göstermeye çalışıyor kahraman-anlatıcımız.

Hikâyenin başında hayali olduğunu söylese de; yazar asıl kahramanlarının adlarını gizlemeye çalışmıştır. Aslında yapılan şantajın bir parçası ve K...’nın sevgilisi olan kadının ve kahramanın eşinin isimleri açıktan zikredilirken; kahramanın kendi isminin duyulmasını istemediğini, makam ve şöhretini kaybeden bir kişiliği yansıtmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

Öyküde arkadaşının uzakta bir nevi gönüllü sürgün yaşamasından, eski-yeni nesil kuşak çatışmasından, kadın-erkek ilişkilerine dair psikolojik değerlendirmelerden bahseden yazar, mizahi dili ara sıra kullanmaya çalışan, ancak hemen arkasından övgülerde bulunarak muhatabının alınmasını istemeyen bir kişiliği yansıtmaktadır. “Şakam seni güldürdü mü?” ve “Bırak seninle şakalaşıyorum” (s. 73) gibi ifadelerle yazarın gerçek hayatında da kurduğu edebi örgütlenmelerden Mizahçılar Topluluğu vasıtasıyla mizah ile ilgilendiğine ve bunun kırıntılarına da bu öyküde rastladığımızı söyleyebiliriz.

Öykünün bütününde anlatıcı-kahramanın, kadınlara karşı zaafi olmadığını söylemesine rağmen iş arkadaşı Sümeyye’ye karşı zaafını yine arkadaşına “Ben kötü kaderli biri değilim”, “Kötü birisi de değilim” (s. 78) gibi iddialarda bulunup aslında kaderin en kötüsünü yaşadığını ve en sonunda her şeyini kaybettiğini görmekteyiz.

En belirgin duygu olarak öyküde K...’nın arkadaşı S...’ye karşı samimi duyguları olduğunu, ona güvendiğini ve onu incitmekten sakındığını anlıyoruz. Arkadaşıyla fikri mücadelelere girmekten zevk alan, ama onun uyarı ve nasihatlerinden sıkıldığını söylese de bir mektubunda “Sen uyarılarında haklı çıktın!” diyerek arkadaşının hakkını teslim eden kahramanımız, içerisine düştüğü zor durumdan yine arkadaşının nasihatleriyle çıkmayı ümit etmektedir.

Yazar öyküsünde detay vermekten kaçınmakta, şahısların, mekânın ve olayların tasvir ile tahlillerine fazla değinmeden her şeyi tamamen okuyucunun yorumuna bıraktığını görmekteyiz. Yalın ve sade bir dille şekillendirdiği öyküde kısa cümleler kullanması, metni sorularla desteklemesi ve mektupların

vazgeçilmezi olan muhatabına seslendiği hitaplara yer vermesi dikkat çekicidir “ Ey dostum”, “Ey kardeşim”, “Ey arkadaşım” ve “Ey Sümeyye” gibi hitapları sıkça kullanmaktadır.

Dikkat çeken hususlardan biri de menfaat konusunda yazarın örneklerle çalıştığı durumdur. Yazar şu benzetmelerle bunu sağlamaya çalışmaktadır:

“Onların benim ve benim gibilerle olan menfaati, tıpkı meyve suyu sikanın limonatayla olan menfaati gibidir; onun suyunu bitirir ve sonra onu işe yaramayan bir posa olarak çöpe atar...”

Öykünün bütünde anlatıcı-kahramanın ve arkadaşlarının entelektüel kişilerden seçildiğini söyleyebiliriz. Ancak toplumda yaşanan bütün hileler, tuzaklar, şantajlar, ahlaki yozlaşmalar, hayata dair her şey onların da hayatındadır ve neticeleri diğer kişilere göre biraz daha ağırdır. Bu öyküde en önemli işaret olarak entelektüelliklerin sorgulamalar yapan, toplumu eleştiren, toplumda medya ve edebi ortamla iç içe olan kişiler olduklarını görüyoruz. Gazete ve radyo sahibi olmaları, yazın işleriyle uğraşmaları, toplantılar ve oturumlar yapmaları buna bir örnektir.

Öykünün dokuzuncu bölümünde Hz. Âdem (as) ile Havva annemizin cennet kovulmalarına neden olan hatalarını, K...’nın kendi hatasıyla kıyasladığını görüyoruz. Bu hatanın sonucunda Sümeyye ile olan çıplak resimlerinin şantaj olarak kullanılmasıyla kahramanımızın her şeyini kaybettiğini, ayrıca Sümeyye’nin onun kanuni eşi olmamasından ötürü K...’nın başını dik tutamadığını ve bu durum karşısında da büyük utanç duyduğunu dile getirmektedir.

Sonuç olarak el-İnzilâk adlı bu öyküde insana ve hayata dair pek çok temanın kullanıldığını görmekteyiz. Kadın-erkek ilişkileri, aşk, nefret, kıskançlık, aldatma, menfaat, çıkar ilişkileri, şantaj, tehdit, itaat, korku gibi temalar öykünün tamamında büyük bir ustalıkla işlenmektedir.

KAYNAKÇA

- ÇETİŞLİ, İsmail (2004). Metin Tahlillerine Giriş 2, Ankara: Akçağ Yayınları.
- DEKKÂK, Ömer (1965). *Târihu'l-Edebi'l-Hadis fi Sûriye*, Dimaşk.
- EL-EĞÂNÎ, Süleyman (1973). *Nazariyyât fi'l-Edebi'l-Muâ'sır*, Kahire.
- EL-HATÎB, Muhammed Kâmil (1991). *Subulu'l-Muessirâti'l-Ecnebiyye ve Eşkâluha fi'l-Kıssati's-Sûriyye*, Dimaşk: Metâbi'u'l-İdâreti's-Siyâsiyye.
- EL-KİYÂLÎ, Sâmî (1968). *el-Edebu'l-'Arabiyyu'l-Mu'âsır fi Sûriye (1850-1950)*, Kahire: Dâru'l-Ma'ârif.
- EL-UCEYLÎ, Abdusselâm (1997). *Mechûletun ala't-Tarik*, Beyrut: Riad el-Rayyes Books.
- FAYSAL, Semer Rûhî (1992). *en-Nakdu'l-Edebiyyu'l-Hadis fi Sûriye*, Dimaşk.
- FETTAHOĞLU, Yeşim (2016). "Suriyeli Yazar Zekeriyâ Tâmir'in Onuncu Günde Kaplanlar Adlı Hikâyesi ve Tahlili", Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5(10), 63-74.
- HAZER, Dursun (2004). *Abdusselâm el-Uceylî'nin Edebî Kişiliği ve Hikâyeciliği*, Ankara: Araştırma Yayınları.
- HAZER, Dursun (2004). "Abdusselâm el-'Uceylî'nin Edebî Kişiliği ve Bâsime Beyne'd-Dumû' Adlı Romanı", VII(19), Dinî Araştırmalar Dergisi, 311-326.
- KADÛR, Ömer (1989). *fi Müşkilâti'r-Rivâyeti's-Sûriyye ve Âfâku Tatavvurihâ*, Beyrut.
- KULA, Mevlüt (2011). "Modern Suriye Hikâyesine Genel Bir Bakış", 7, İstanbul: Doğu Araştırmaları Dergisi, 17-48.
- RAMAZAN, Muhammed Hâlid (1998). *el-Kıssatu'l-Kasıra fi Sûriye*, Dimaşk: Dirâsât İştirâkiyye.
- TASA, Muhammed (2008). "Çağdaş Suriye Öykücülüğüne Genel Bir Bakış", XXVII, Ankara: Hece Öykü, 46-51.
- YAZICI, Hüseyin (2011). "Suriye'de Kısa Öykü" İstanbul: *Şarkiyat Mecmuası*, 2(19), 119-142.